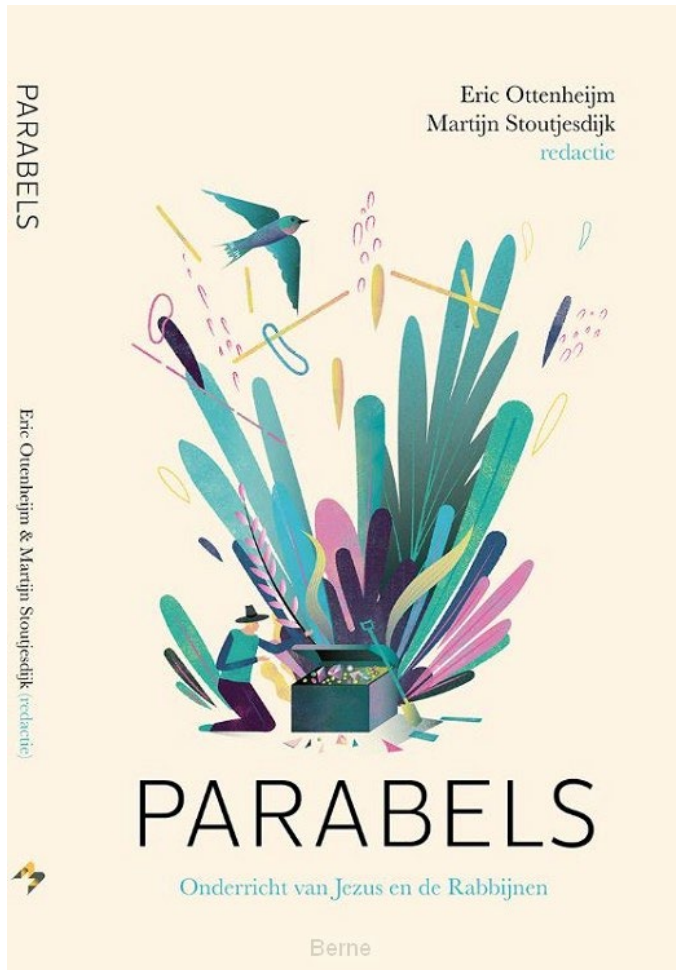

Een pauw op tafel

Dr. Lieve Teugels
PThU Amsterdam

Illustraties uit het boek “Parabels”
Door Jedi Noordegraaf

Verwerkingsvragen (p. 244)

- ▶ 1 Worstelt u ook met het bijbelverhaal?
- ▶ 2 Waar liggen uw grenzen?

Arnon Grunberg

BLINDE
gehoorzaamheid

VU UNIVERSITY PRESS

- ▶ Abraham Kuyper lezing
VU 14 mei 2020
- ▶ Lezing van Gen 22
- ▶ Dialoog met
Kierkegaard, *Vrees en
Beven*
- ▶ Doodsangst, beproeving,
held
- ▶ Is Abraham een
potentiele moordenaar?

Waarom gehoorzaamt iemand? Ik zie vier mogelijkheden. Uit angst voor straf. (Een slechte beoordeling, een pak slaag, hoon, gevangenis, ziekte, dood.) In de hoop op een beloning. (Liefde, rijkdom, roem, gezondheid, een goed cijfer.) Uit de diepe overtuiging dat gehoorzaamheid in dit geval het ethisch juiste is. (Als God het goede is, dan is gehoorzaamheid aan God het goede doen.) Uit gewoonte en gemakzucht. (Men gehoorzaamt omdat ongehoorzaamheid niet de moeite waard is.) Veelal zal het een combinatie van bovenstaande motieven zijn waarom men God, de staat, de baas, de partner, de leraar, de ouder, de geneesheer gehoorzaamt.

Aldus Arnon Grunberg in de Abraham Kuiper Lezing 2020, waarvan dit boekje de uitgebreide versie bevat. Grunberg is een vaak gelauwerd auteur van romans en essays. In *Blinde gehoorzaamheid* onderzoekt hij hoe hoop en vertrouwen zich verhouden tot verlies en (mensen)offers in onze cultuur. Lees en huiver!

Waarom gehoorzaamt iemand?

- ▶ Angst voor straf
- ▶ Hoop op beloning
- ▶ Uit de diepe overtuiging dat gehoorzaamheid in dit geval het ethisch juiste is (“Als God het goede is, dan is gehoorzaamheid aan God het goede doen”)
- ▶ Uit gewoonte en gemakzucht

Grunberg, *Blinde gehoorzaamheid* p. 27-28

“Het dier dat zijn doodsangst niet verdraagt heeft in een poging met die doodsangst te leven culturele producten voortgebracht die in sommige gevallen boven de verdedigingswal en de zelfmedicatie uitstijgen. Zoals de staart van de pauw, feitelijk een handicap voor de pauw, want deze reusachtige staart maakt de pauw minder snel en wendbaar, een instrument werd om beter competitie mee te verslaan tijdens de paringsdans. Schoonheid was bijvangst. De ware gelovige lijkt de staart van de pauw niet nodig te hebben.”

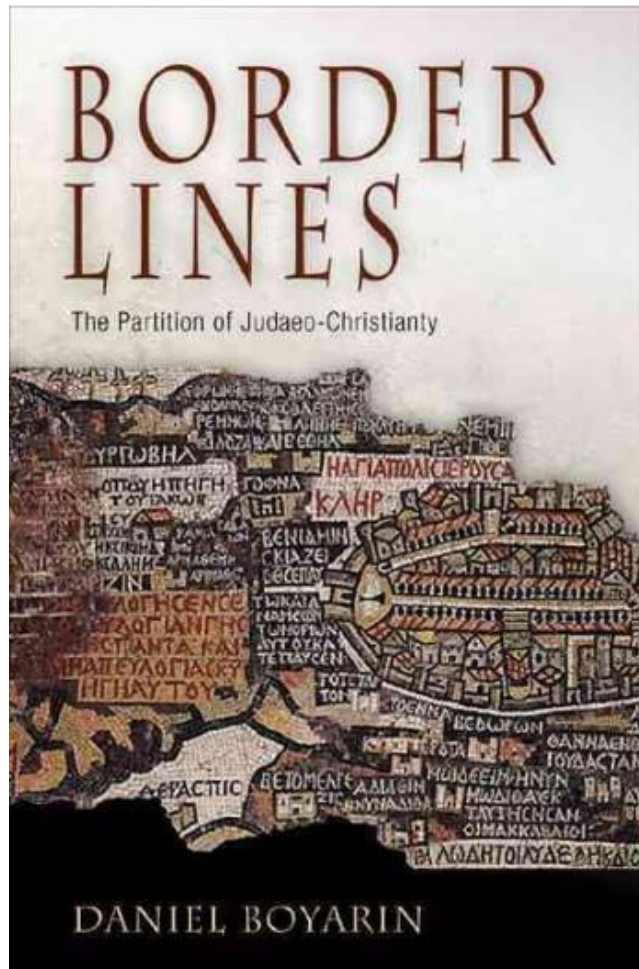
De parabel van de pauw op tafel (p. 241)

- ▶ Deel van een midrasj= rabbijnse, Joodse interpretatie van Hebreeuwse Bijbel
- ▶ Hoe kan God van Abraham vragen om zijn zoon te offeren, als hij eerst heeft beloofd aan Abraham dat hij via Isaak een groot nageslacht zou krijgen (Gen 17)?
- ▶ Cruciale zin: “Heb ik je gezegd dat ik een dode pauw wil zien? Een levende natuurlijk!”
- ▶ Deel van midrasj, dus geankerd in de tekst “kapstok”.
- ▶ Kapstok is Genesis 22:2 “ha’alehu sjam le’ola” (“breng hem daar omhoog voor een offer”)
- ▶ Werkwoord ‘*ala* heeft dubbele betekenis: omhoogbrengen EN offeren (afgeleide betekenis)
- ▶ Parabel kiest eerste betekenis
- ▶ Misverstand van Abraham
- ▶ God heeft zijn verbond niet verbroken en heeft dat nooit willen doen
- ▶ Zie de nimsjal (toepassing): “Zo zei de Heilige ...Zelfs als ik hem geboden heb... ‘en breng hem daar omhoog...’ dan is het nooit in me opgekomen dat hij hem zou slachten”

וְהֵעֵלָהּ
שָׁם
לְעֹלָה?

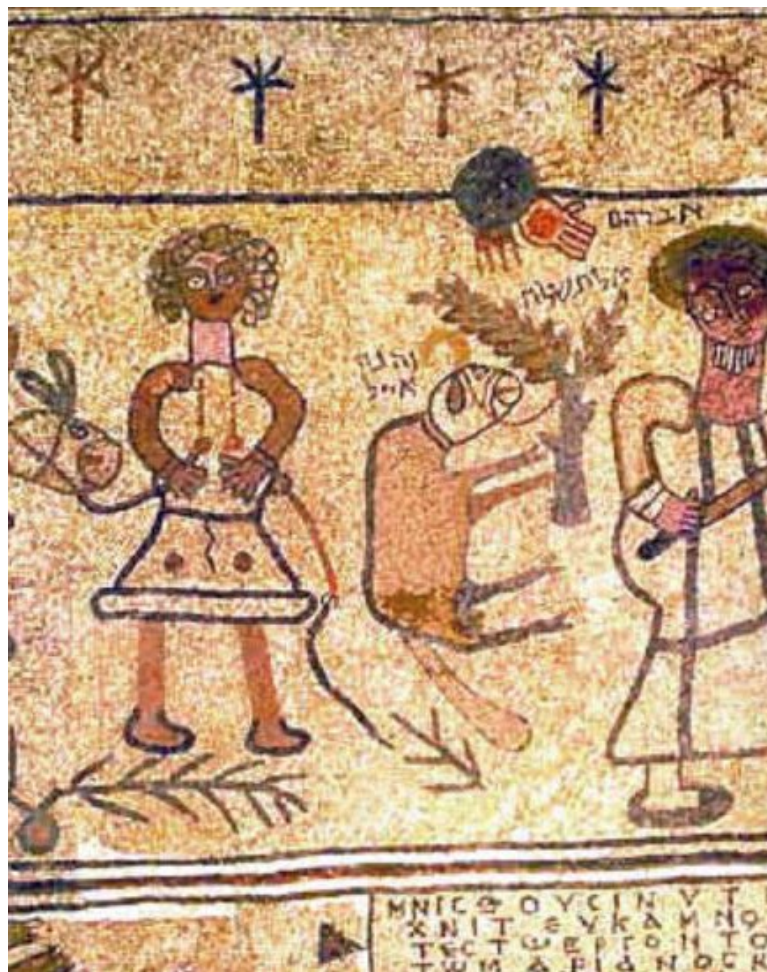

Achtergrond
van deze
parabel?

“Zoon” en “offer” in ontwikkeling Jodendom/Christendom

- ▶ Rabbijns jodendom “ontstaan” in dialoog met zich ontwikkelende Christendom
- ▶ identiteiten worden gevormd door zich af te zetten tegen andere identiteiten cf. Boyarin, *Border Lines*
- ▶ “Zoon van God” en diens “offer” : centrale onderwerpen in zelf-definitie van Christendom
- ▶ Beide concepten kwamen ook al voor in OT en Jodendom
- ▶ “Zoon van God” door Christenen op een bepaalde manier ingevuld (ook onderlinge verschillen, zie Nicea)
- ▶ “Offer van Isaac” in Christendom gelezen als voorafschaduwung “offer” van Jezus

Reactie rabbijnse Jodendom op Christendom

- ▶ Als de ideologieën van groepen dicht bij elkaar liggen (*Border Lines*) dan vergroot men de verschillen
- ▶ Reactie rabbijnse jodendom: God had zeker geen zoon, heel Israel is Gods zoon
- ▶ En als Hij een zoon had gehad dan had hij die zeker niet geofferd
- ▶ Wat ook weer een bewijs is dat die zgn. zoon niet echt een zoon was (Cirkelredenering)
- ▶ Niemand is geofferd, we noemen het “Binding” (Akeda)

Van kind naar pauw

Wijzigingen in de parabel tijdens zijn
overlevering

De parabel in Genesis Rabbah (4de eeuw)

- ▶ Zelfde parabel over *kind* op tafel
- ▶ Koning: “breng je zoon op tafel”
- ▶ “De vriend bracht hem op tafel met een mes in zijn hand”
- ▶ Zelfde kapstok: Genesis 22:2 “ha’alehu sjam le’ola” (“breng hem daar omhoog voor een offer”)
- ▶ “Ik zei: ‘Breng hem op tafel’- uit liefde”
- ▶ Niet zo’n goede parabel: kind komt al voor in de toepassing (nimsjal)

וְהֵעֵלֵהוּ
שָׁם
לְעֹלָה?

De parabel in Aggadat Beresjiet (10de eeuw)

- ▶ Modificatie: Pauw.
- ▶ Afstand in de tijd (Middeleeuwen)
- ▶ Ongezouten herkenbare polemiek wellicht niet mogelijk
- ▶ Of: te choquerend beeld
- ▶ Vervangend offer toegevoegd: fazant
- ▶ Duidelijker parallel met Genesis 22
- ▶ Betere parabel: onderscheid masjal (pauw) - nimsjal (zoon)

